

Maatwerk als hefboom in de strijd tegen armoede?

Cantillon, B., Coene, J., & Marchal, S. (2019). Sociale economie: een hefboom in de strijd tegen armoede en ondertewerkstelling?, In: J. Coene, P. Raeymaeckers, B. Hubeau, S. Marchal, R. Remmen, & A. Van Haarlem (red.), *Armoede en Sociale Uitsluiting: Jaarboek 2019*. Leuven/Den Haag: Acco.¹

De armoede bij kansengroepen, zoals laaggeschoolden en personen met een nationaliteit van een niet-EU-land, is hoog en neemt verder toe. Dit houdt verband met lage tewerkstellingsgraden en ontoereikende sociale minima voor werkloze gezinnen. De sociale economie biedt werk aan diverse doelgroepen die moeilijk toegang hebben tot de reguliere arbeidsmarkt. In dit artikel bekijken we de rol die het 'maatwerk' in Vlaanderen daarin opneemt. We onderzoeken de kosten en terugverdieneffecten van een job in een maatwerkbedrijf voor de overheid en analyseren of dergelijke job beschermt tegen armoede.

De structurele ondertewerkstelling van kansengroepen

Het beleid zet reeds jarenlang in op het verhogen van de werkzaamheid: enerzijds door middel van allerlei tewerkstellingsstimuli, zoals loonlastenverlaging en subsidies voor het aanwerven van specifieke doelgroepen, anderzijds door middel van het activeren van werkzoekenden. Dat vergt aanzienlijke budgettaire inspanningen. Aan de zijde van de federale overheid liepen de bijdrageverminderingen en loonsubsidies voor werkgevers in 2018 op tot meer dan 16 miljard euro. De verminderingen van de werknemersbijdrage bedroegen meer dan een miljard euro (Federaal Planbureau, 2019). Aan de zijde van de Vlaamse overheid werd in 2019 voor meer dan 2,5 miljard euro aan tewerkstellingsstimuli begroot.

Toch blijven kansengroepen moeilijk toegang vinden tot de (reguliere) arbeidsmarkt. De algemene

werkzaamheidsgraad (20- tot 64-jarigen) in Vlaanderen bedraagt 74,6% anno 2018, maar die van kortgeschoolden (52,1%), mensen met een nationaliteit van buiten de EU-28 (50,4%), 55- tot 64-jarigen (52,5%) en personen met hinder door een handicap, aandoening of ziekte (45,8% in 2018) is een stuk lager (Steunpunt Werk, 2019; Departement Werk en Sociale Economie, 2019b). Dat is deels te verkla-

ren door factoren als discriminatie op de arbeidsmarkt en de mismatch tussen vraag en aanbod. Zo is er vooral een grote vraag naar hoogopgeleide profielen. Volgens de Hoge Raad voor Werkgelegenheid (2019, p.8): “[...] vereist slechts 10% van de banen een laag scholingsniveau, terwijl 26% van de bevolking tussen 15 en 64 jaar hooguit over een diploma van het lager secundair onderwijs beschikt.” De moeilijke toegang tot de arbeidsmarkt resulteert ook in een hoger risico op armoede: zo bedroeg het armoederisico (op basis van 60% van het nationaal mediaan equivalent beschikbaar gezinsinkomen) van werklozen in België in 2018 49,4% (Statbel, 2019).

Een aantal personen die moeilijk toegang vinden tot de reguliere arbeidsmarkt, kan in Vlaanderen terecht in de sociale (inschakelings)economie. In de volgende sectie zoomen we in op enkele cijfers van deze sector.

Omvang van de sociale inschakelingseconomie in Vlaanderen

De Vlaamse begroting voor 2019 voorzagt 510,5 miljoen euro voor de sociale economie, waarvan het grootste deel (393 miljoen euro) was voorbehouden voor het collectief maatwerk (Vlaams Parlement, 2018). In 2017 waren er 26 118 doelgroepwerknemers tewerkgesteld (zie tabel 1).²

Tabel 1.

Aantal werknemers in de programma's voor sociale economie (4de kwartaal 2017)

	Aantal 2017	Aandeel 2017
Sociale werkplaatsen	4 668	17,9%
Beschutte werkplaatsen	17 816	68,2%
Lokale diensteneconomie	2 198	8,4%
Arbeidszorg*	1 436	5,5%
Totaal	26 118	100%

Bron: Departement Werk en Sociale Economie (2019a).

Noot: * De aantallen met betrekking tot arbeidszorg omvatten enkel de structurele plaatsen. Het experiment arbeidszorg, dat opgestart werd in het kader van het meerbanenplan, zit hier niet inbegrepen.

In het vierde kwartaal van 2017 was 39,2% van de doelgroepwerknemers over alle maatregelen heen een 50-plusser. Verrassend is dat ook personen met een migratieachtergrond (personen met een huidige of vorige nationaliteit van buiten de Europese Economische Ruimte) oververtegenwoordigd zijn. Hun aandeel bedroeg er 14,7%, tegenover 8,1% in de werkende bevolking. 65,2% van de doelgroepwerknemers had een arbeidshandicap, wat uiteraard veel meer is dan het gemiddelde in de hele economie (9,2%). De sociale economie richt zich ook veel meer op kortgeschoolden, die 83,5% van de doelgroepwerknemers uitmaken (Departement Werk en Sociale Economie, 2019a). Deze werknemers konden terecht in een van de 395 bedrijven die in het vierde kwartaal van 2017 actief waren in de sector.

Het aantal doelgroepwerknemers dat terecht kan in de sociale economie is afhankelijk van de contingentering door de Vlaamse overheid. Toch zijn de behoeften groter als men kijkt naar de potentiële doelgroep. Eind juli 2019 telde de VDAB

(persoonlijke communicatie, 2019) 5744 personen met een advies voor collectief maatwerk die nog geregistreerd zijn als niet-werkende werkzoekende. Zij komen dus in aanmerking voor maatwerk, maar werken er op dit moment (nog) niet en hebben ook geen andere job. Het Departement Werk en Sociale Economie (2018a; 2018b; 2018c; 2018d) gaf in een aantal rapporten aan dat er potentieel is voor het tewerkstellen van doelgroepwerknemers in de zorgsector, de e-commerce, de hernieuwbare energie en de circulaire economie. Onderzoek van Desiere, Van Landeghem en Struyven (2019) toont dat een deel van de rechthebbenden op maatwerk wel werk vindt in de reguliere economie. De vraag is echter in welke sectoren en tegen welke voorwaarden?

Het collectief maatwerk: kosten en opbrengsten voor de overheid

Hoeveel bedragen de financiële kosten en baten van het tewerkstellen van een doelgroepwerknemer in een maatwerkbedrijf voor de overheid? Om die vraag te beantwoorden, veronderstellen we een scenario waarin een werkloze met een minimumuitkering wordt aangeworven in een maatwerkbedrijf. Relevant om op te merken, is dat de sociale economie ook belangrijke niet-financiële meerwaarden realiseert. Zo draagt het hebben van een job bij aan de zelfredzaamheid, sociale contacten, persoonlijke ontwikkeling en het algemeen welzijn van doelgroepwerknemers. Bovendien scheppen bedrijven in de sociale economie werk dat anders zou verdwijnen door invoer of verplaatsing van de productie naar het buitenland (Van De Putte & Pacolet, 2005). Er is ook sprake van een grote wisselwerking tussen sociale economie- en reguliere bedrijven (zie bijvoorbeeld Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij West-Vlaanderen, 2016).

Kostenzijde

De belangrijkste kosten van het maatwerkdecreet bij collectieve inschakeling zijn de Vlaamse premies in het kader van het werkondersteuningspakket (WOP). Dat bestaat uit een loonpremie (een tussenkomst in de loonkost om het lagere arbeidspotentieel van de doelgroepwerknemer op te vangen) en een begeleidingspremie (een premie voor de

begeleiding en competentieopbouw van de doelgroepwerknemer met het oog op doorstroming). Het bedrag is afhankelijk van de behoefte aan begeleiding en het rendementsverlies van de doelgroepwerknemer, vastgelegd door de VDAB. Zodra een doelgroepwerknemer aan het werk is, blijft de vaststelling van de behoefte aan ondersteuning vijf jaar geldig. Voor het einde van die termijn moet de VDAB de werknemer evalueren om te bekijken of hij of zij klaar is om de stap naar de reguliere arbeidsmarkt te zetten. De berekening van de loon- en begeleidingspremie steunt op een gemiddelde: er zijn vijf profielen van werknemers waarvoor ondernemingen, afhankelijk van de afstand tot de arbeidsmarkt, 60% of 45% loonpremie kunnen krijgen. Samen met een hoge, middelmatige of lage ondersteuning voor begeleiding (Vlaamse overheid, 2017).

Maatwerkbedrijven kunnen ook een premie voor organisatieondersteuning krijgen, die de kosten van het aanpassen van de productieprocessen aan de noden van de doelgroepwerknemers compenseert. Per doelgroepwerknemer bedraagt deze per kwartaal 637,5 euro.³ Voor een gemiddelde doelgroepwerknemer die wordt aangeworven in een bedrijf met meer dan honderd doelgroepwerknemers komt de subsidie neer op 21 787 euro per jaar (tabel 2). De kostprijs van het WOP varieert van 18 308 tot 25 714 euro per doelgroepwerknemer, afhankelijk van de afstand tot de arbeidsmarkt en de mate van begeleiding.

Als tussenkomst in het loon van de doelgroepwerknemer heeft de werkgever recht op de federale structurele bijdragevermindering. Die verschilt naar gelang een doelgroepwerknemer wordt tewerkgesteld in een voormalige beschutte werkplaats of in een voormalige sociale werkplaats. Daarnaast moet, voor werknemers in beschutte werkplaatsen, rekening worden gehouden met de federale sociale Mari-bel. Een andere kost voor de federale overheid is de werkbonus, een vermindering van de werknemersbijdragen. Voorts speelt, zolang deze maatregel nog niet hervormd is, het effect van de SINE-maatregel. SST (2015) schatte in 2015 dat 55,6% van de doelgroepwerknemers in sociale werkplaatsen hier recht op had. We beschikken niet over een recenter cijfer en nemen dit percentage als schatting mee in de berekening. Bepaalde doelgroepwerknemers hebben historisch nog recht op de zogenaamde GESCO-premie, maar aangezien deze maatregel werd stopgezet, nemen we dit niet mee in de analyse.

Doelgroepwerknemers bouwen hogere rechten op in de sociale zekerheid die mogelijk niet (volledig) gedekt worden door sociale bijdragen (zie bijvoorbeeld Pacolet, De Wispelaere, & Cabus, 2010). Ook deze kost nemen we niet mee in de analyse.

Terugverdieneffecten

De grootste financiële baat voor de federale overheid is het wegvallen van de uitkering van een

Tabel 2.

Gemiddelde kostprijs werkondersteuningspakket voor de tewerkstelling van een doelgroepwerknemer in een maatwerkbedrijf met meer dan honderd doelgroepwerknemers (in euro)*

	Loonpremie per kwartaal	Begeleidingspremie per kwartaal	Organisatiepremie per kwartaal	Totaal per kwartaal	Totaal per jaar
60%, hoog	4 177	1 614	638	6 428	25 714
60%, midden	4 177	1 130	638	5 944	23 777
45% hoog	3 133	1 614	638	5 384	21 537
45% midden	3 133	1 130	638	4 900	19 600
45% laag	3 133	807	638	4 577	18 308
Gemiddelde	3 550	1 259	638	5 447	21 787

Bron: Eigen berekeningen op basis van ACV (2019).

Noten: * Lees tabel als volgt:

- eerste rij: bij aanwerving krijgt de doelgroepwerknemer een loonpremie van 60% en een premie voor een hoge intensiteit van begeleiding op de werkvloer
- tweede rij: bij aanwerving krijgt de doelgroepwerknemer een loonpremie van 60% en een premie voor een gemiddelde intensiteit van begeleiding op de werkvloer

persoon wanneer die wordt aangeworven als doelgroepwerknemer in een maatwerkbedrijf. Omdat we geen zicht hebben op het inkomensprofiel van personen die zouden instromen in maatwerk, gaan we uit van een scenario waarbij een werkloosheidsuitkering wegvalt. De gemiddelde minimumwerkloosheidsuitkering in het Vlaams Gewest bedraagt 1012 euro⁴, of 12 142 euro op jaarbasis. Het werkelijke terugverdieneffect is groter: ook de begeleidingskosten en administratiekosten die gepaard gaan met werkloosheid vallen immers weg. Deze kost werd door Gerard, Valsamis en Van der Beken (2012) voor 2010 geschat op 1683 euro per jaar per werkloze. Als we dit bedrag doortrekken naar 2018 (gecorrigeerd voor inflatie), gaat het om 1945 euro. De totale kost voor werkloosheid (gemiddelde uitkering en begeleidingskost) bedraagt dan gemiddeld 14 088 euro per jaar (varierend van 10 489 euro voor een samenwonende tot 17 199 euro voor een gezinshoofd). Daarnaast zorgt elke tewerkstelling voor een toename van de werkgevers- en werknemersbijdragen voor de sociale zekerheid. Voorts is er sprake van een toename van de fiscale inkomsten uit de personenbelasting.

We gaan uit van een scenario gebaseerd op een alleenstaande zonder kinderen ten laste en zonder eigen woning. Dit voor het aanslagjaar 2019 en met een veronderstelde gemeentebelasting van 7,25%. Een ander terugverdieneffect is de belasting op de toegevoegde waarde van bedrijfsactiviteit. Volgens SST (2015) bracht, op basis van de jaarrekeningen van hun leden, elke extra plaats in een sociale werkplaats in 2014 gemiddeld 1827,1 euro BTW op, gecorrigeerd voor de inflatie gaat het om 1956,9 euro.

Men kan veronderstellen dat er ook opbrengsten zijn die voortvloeien uit verhoogde consumptie-uitgaven (BTW en accijnzen) omdat werknemers met hun hoger loon meer kunnen consumeren. Dit effect is echter niet gegarandeerd. Zo kan het bijvoorbeeld ook gebruikt worden om schulden aan te zuiveren. Daarom nemen we dit niet mee in de berekening.

Een aantal andere terugverdieneffecten kunnen niet becijferd worden, zoals hogere fiscale inkomsten uit bedrijfsbelastingen. Mogelijk is er ook een terugverdieneffect doordat nieuwe ondernemingen of activiteiten worden gecreëerd (Goffin, Schooreel,

Mertens, Valsamis, & Van der Beken, 2018). Sociale economiebedrijven kunnen ook partnerschappen sluiten met reguliere bedrijven, waar ze ook toegevoegde waarde kunnen creëren. Een sociaal economiebedrijf levert bovendien vaak goedkope(re) dienstverlening (Van de Putte & Pacolet, 2005). Voorts wordt er extra tewerkstelling in de sector gecreëerd door de Sociale Maribel.

Saldo

Als we de terugverdieneffecten aftrekken van de kosten, varieert het saldo van +1742 euro (wanneer de doelgroepwerknemer een loonpremie van 45% en een premie voor een lage intensiteit van begeleiding op de werkvloer krijgt) tot -5663 euro (als de doelgroepwerknemer een loonpremie van 60% en een premie voor een hoge intensiteit van begeleiding krijgt). Het terugverdieneffect is dus positief bij de aanwerving van een werknemer met een 45% loonpremie en een lage mate van begeleiding, ongeacht of die in de werkloosheid het statuut van alleenstaande of gezinshoofd heeft. In de andere gevallen is het negatief.⁵

De directe terugverdieneffecten vloeien naar de federale overheid onder de vorm van verhoogde sociale zekerheidsbijdragen en mindergaven in de sociale zekerheid. De Vlaamse overheid draagt daarentegen de lasten van het ondersteuningsbeleid en geniet slechts onrechtstreeks en minder zichtbaar van de baten via de financiering van de gemeenschappen en gewesten.

Effect op het inkomen van de doelgroepwerknemer

Aangezien in maatwerkbedrijven voor het productiepersoneel het gewaarborgd gemiddeld minimum maandinkomen van toepassing is, rijst de vraag naar de mate waarin een 'maatwerk'-job bescherming biedt tegen armoede. Om die vraag te beantwoorden, berekenen we het netto beschikbaar gezinsinkomen van een specifieke hypothetische persoon die voltijds werkt in een maatwerkbedrijf.⁶ We houden rekening met het loon dat hij of zij verdient als doelgroepwerknemer, de belastingen en sociale zekerheidsbijdragen die daarop betaald moeten worden en eventuele andere uitkeringen

Tabel 3.

Raming directe kosten en baten collectief maatwerk voor de Vlaamse en federale overheid, in euro, op basis van een gemiddeld WOP en een WOP voor een doelgroepwerknemer, met respectievelijk een loonpremie van 45% of 60% en een premie voor een lage of hoge intensiteit van begeleiding op de werkvloer

Directe kosten (1) en Directe terugverdieneffecten (2)				
Bevoegde overheid	Omschrijving	(1)	(2)	
Vlaamse overheid	Werkondersteuningspakket			
	Gemiddeld WOP	21 787		
	WOP 45%, laag	18 308		
	WOP 60%, hoog	25 714		
Federale overheid	Wegvallen minimumwerkloosheidsuitkering (inclusief administratieve kost)			
	Gemiddeld		14 088	
	Alleenstaande		14 575	
	Gezinshoofd		17 199	
	Samenwonende (ongeacht werkloosheidsduur)		10 489	
Federale overheid	Werknemersbijdragen – werkbonus		436	
Federale overheid	Werkgeversbijdragen – structurele vermindering, sociale maribel en SINE-premie		835	
Federale, Vlaamse en lokale overheid	Belastingen op loon		2 735	
Federale overheid	Belastingen op toegevoegde waarde		1 957	
Saldo = (1)-(2)				
	Gemiddelde minimumuitkering			
	Gemiddeld WOP			-1 737
	WOP 45%, laag			+1 742
	WOP 60%, hoog			-5 663
	Alleenstaande			
	Gemiddeld WOP			-1 249
	WOP 45%, laag			+2 229
	WOP 60%, hoog			-5 176
	Gezinshoofd			
	Gemiddeld WOP			+1 375
	WOP 45%, laag			+4 853
	WOP 60%, hoog			-2 552
	Samenwonende			
	Gemiddeld WOP			-5 335
	WOP 45%, laag			-1 856
	WOP 60%, hoog			-9 262

Bron: Eigen berekeningen op basis van ACV (2019)

waar het gezin recht op heeft. Of dit netto beschikbaar inkomen toereikend is om te ontsnappen aan armoede, hangt uiteraard af van de noden van het gezin en van eventuele andere inkomens. De situatie van een doelgroepwerknemer die woont in een gezin waar een partner of ouders tewerkgesteld zijn in de reguliere sector, zal minder precair

zijn dan die van een alleenstaande, al dan niet met kinderen, of die van een doelgroepwerknemer met een niet-werkende partner. Afhankelijk van de situatie van een doelgroepwerknemer, kan die zijn of haar loon mogelijk ook nog (deels) combineren met specifieke uitkeringen, zoals een integratietegemoetkoming.

Om te vermijden dat we te sterke assumpties moeten maken over de arbeidssituatie en inkomens van volwassen gezinsleden, gaan we in deze berekening uit van een alleenstaande zonder kinderen en van een alleenstaande met twee jonge kinderen van drie en vijf jaar oud. Alleenstaanden en alleenstaande ouders maken immers een belangrijk deel uit van de populatie doelgroepwerknemers (samen 28,4% in 2013, zie Van Waeyenberg, De Cuyper, & Van Opstal, 2016). Bovendien kan er bij deze groep per definitie geen aanvullend arbeidsinkomen zijn.

We gaan uit van het gewaarborgd gemiddeld minimum maandloon (GGMMI) van een doelgroepwerknemer van twintig jaar of ouder met twaalf maanden anciënniteit, dat 1654,9 euro per maand bedraagt. Rekening houdende met het vakantiegeld en de eindejaarspremie (aan 87% tot 100%),⁷ bedraagt het jaarloon tussen 22 821 en 23 036 euro per jaar. Van dit brutoloon worden belastingen en sociale zekerheidsbijdragen afgehouden. Het inkomen kan, afhankelijk van de gezinssituatie, nog verder worden aangevuld met de gezinsbijslag. Figuur 1 toont voor twee hypothetische doelgroepwerknemers het uiteindelijke netto beschikbare huishoudinkomen en vergelijkt dit met de minimumwerkloosheidsuitkering.

Voor een alleenstaande zonder kinderen bedraagt het netto-inkomen bij voltijdse tewerkstelling in de sociale economie 1577,28 euro, uitgaande van een eindejaarspremie van 100%. Dit netto-inkomen wordt in figuur 1 aangegeven met de ruit, de balken laten enerzijds het brutoloon en anderzijds de impact van belastingen en uitkeringen zien. Het gaat hier om het jaarlijkse inkomen gedeeld door 12. Bedragen zoals het vakantiegeld en de eindejaarspremie, die in werkelijkheid op een vast tijdstip worden uitbetaald, zijn hier verrekend in de maandelijkse inkomensstroom. Dit bedrag volstaat om de doelgroepwerknemer te beschermen tegen het risico op armoede (volgens de EU-definitie 60% van het nationaal mediaan equivalent huishoudinkomen). Merk op dat het netto beschikbaar inkomen geen rekening houdt met bijkomende kosten, zoals voor woonwerkvervoer of kinderopvang, en evenmin met voordelen van allerlei aard zoals maaltijd- of ecocheques.

We nemen in figuur 1 ook een vergelijking ten opzichte van de referentiebudgetten op.

Referentiebudgetten vertrekken vanuit de verschillende basisvoorwaarden die nodig zijn opdat mensen volwaardig deel kunnen nemen aan de samenleving. Voor elk van deze voorwaarden wordt in kaart gebracht welke goederen en diensten noodzakelijk zijn en welk budget nodig is om deze goederen en diensten aan te kopen. Zo worden voor verschillende typegezinnen in specifieke situaties referentiebudgetten opgemaakt, het bedrag dat minimaal nodig is om in die situatie volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving (Storms & Van den Bosch, 2009; Storms, Van den Bosch, Goedemé, & Casman, 2012). Daarom zien we in de figuur dat de referentiebudgetten iets hoger liggen voor een werkende alleenstaande dan voor een werkloze, aangezien kosten verbonden aan tewerkstelling mee worden opgenomen. Dit verschil is veel groter voor de alleenstaande ouder, die bij tewerkstelling kinderopvangkosten moet betalen. Voor de meeste typegezinnen in België liggen de referentiebudgetten hoger dan de Europese armoedelij of rond hetzelfde bedrag (Goedemé, et al., 2019). Ook volgens deze alternatieve armoedemaatstaf is een voltijds werkende doelgroepwerknemer in staat om waardig deel te nemen aan de samenleving. Een belangrijke kanttekening is dat de referentiebudgetten uitgaan van het bedrag nodig voor een persoon zonder hoge gezondheidskosten. Uiteraard kan dit voor doelgroepwerknemers sterk verschillen (Van Thielen, et al., 2010).

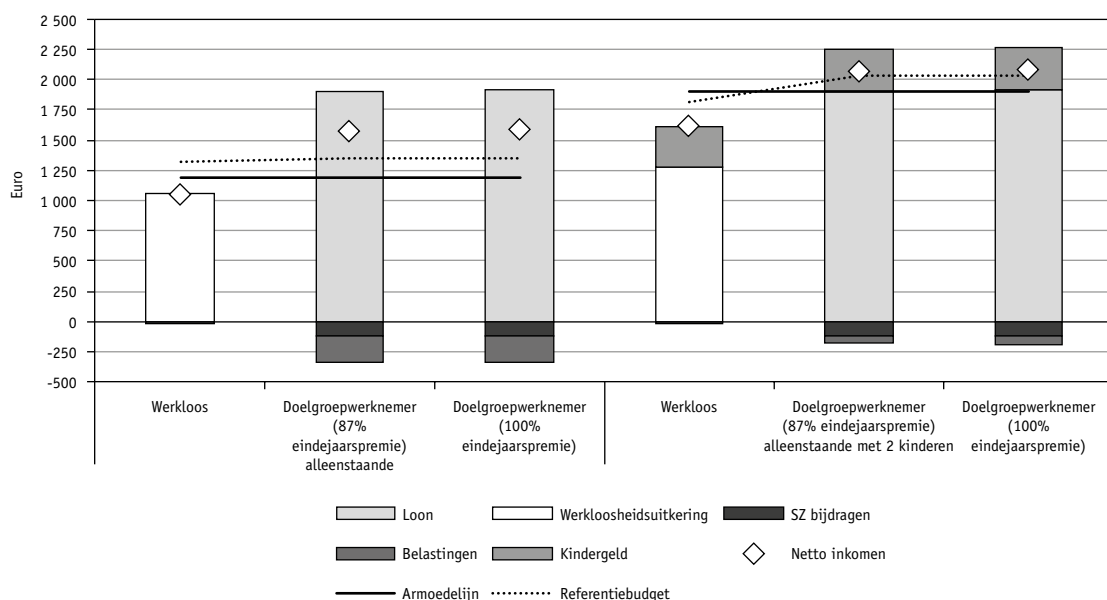
Figuur 1 laat zien dat het netto beschikbaar inkomen van de alleenstaande doelgroepwerknemer zonder kinderen stijgt met 529 euro, en met 459 euro in het geval van een alleenstaande met kinderen. Merk op dat dit netto beschikbaar inkomen het inkomen is vóór kosten, dus dat hier nog kinderopvangkosten en andere werkgerelateerde uitgaven met betaald moeten worden. Toch volstaat dit netto beschikbaar inkomen voor een alleenstaande ouder niet alleen om te ontsnappen aan armoede volgens de Europese definitie, maar ligt het ook (net) boven het referentiebudget nodig om waardig deel te nemen aan de samenleving.

Tot slot: enkele aanbevelingen

De tewerkstelling van kansengroepen blijft een grote uitdaging. Anno 2017 stelde de sociale inschakelingseconomie in Vlaanderen zo'n 26 000

Figuur 1.

Netto beschikbaar inkomen van een voltijds werkende doelgroepwerknemer in een maatwerkbedrijf (2018)

Bron: Berekeningen op basis van EUROMOD-HHoT; armoedelijjn en consumptieprijsindex van Eurostat (2019b); referentiebudgetten van CEBUD (2018); budgetcalculator van CEBUD (2019)

Noten: De doelgroep werknemer werkt voltijds aan het sectoraal minimumloon. Hij is 35 jaar oud. In het geval van de doelgroep werknemer met twee kinderen zijn de kinderen drie en vijf jaar oud. Armoedelijnen zijn gebaseerd op inkomens uit 2016 en aangepast voor inflatie op basis van de geharmoniseerde consumptieprijsindex.

personen tewerk, vooral mensen met een arbeids-handicap en een lage scholing. De mogelijkheden zijn echter groter. Niet iedereen met recht op maatwerk kan dat dat recht ook effectief laten gelden (Desiere, et al., 2019). De vraag rijst dan ook om de contingenten in de sociale inschakelingseconomie nog verder te verhogen, bovenop het recent toegekende groepad.

De directe financiële kosten en baten van maatwerk tewerkstelling variëren sterk, afhankelijk van de omkaderingsbehoeften en van de hoogte van de werkloosheidsuitkering waarop bespaard kan worden. Toch zijn er sterke argumenten om te stellen dat deze investeringen principieel kosteneffectief zijn.

Vooreerst zijn de werkelijke terugverdieneffecten ongetwijfeld hoger dan onze voorzichtige schattingen. Zo hielden we geen rekening met het feit dat sociale economiebedrijven meerwaarde creëren voor bedrijven in de reguliere sector; de effecten

van hogere consumptiemogelijkheden gegeneerd door de sociale tewerkstelling werden niet verrekend, net zomin als de gevolgen van doorstromen naar duurzame tewerkstelling in de reguliere sector. Daarnaast zijn er ook baten van kwalitatieve aard.

Jobcreatie in de sociale economie is ook een kosteneffectief middel om aan arbeidsbekwame mensen een fatsoenlijk inkomen te waarborgen. De sociale minima voor werkloze gezinnen liggen structureel onder de armoedegrenzen. Een job in een maatwerkbedrijf garandeert een inkomen dat doorgaans hoger ligt dan de armoedegrenzen. Eerdere berekeningen toonden aan dat de kost van het optrekken van de sociale minima voor werkloze gezinnen tot aan de armoedegrens minstens 3% van het totale beschikbare inkomen van alle huishoudens gezamenlijk bedraagt (Collado, Cantillon, Van den Bosch, Goedemé, & Vandellanoot, 2019; Cantillon, 2018). Indien we laagbetaalde jobs voldoende aantrekkelijk willen houden, moet dit

immers gepaard gaan met een even grote verhoging van de inkomens van lage loontrekkers. Zo bekeken, zijn jobs in de sociale economie een doelmatig middel om inkomensarmoede te bestrijden.

We willen dan ook pleiten voor meer investeringen in de sociale economie. Een belangrijk aandachtspunt is dat kosten en baten onevenwichtig gespreid zijn over de verschillende bevoegdheidsniveaus. Om de gewesten aan te moedigen om meer te investeren in de sociale economie zou een betere verdeling van de lasten en de baten over bevoegdheidsniveaus nuttig kunnen zijn.

Bea Cantillon
Sarah Marchal
Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleek,
Universiteit Antwerpen

Jill Coene
Universitaire Stichting tegen Armoedebestrijding,
Universiteit Antwerpen

Noten

1. Deze publicatie kan gratis gedownload worden via <https://www.uantwerpen.be/nl/projecten/usab/onderzoek-usab/jaarboek-armoede/>
2. Deze cijfers dateren van voor de omschakeling naar collectief maatwerk en maken bijgevolg nog een onderscheid tussen de sociale en beschutte werkplaatsen.
3. Dit is het bedrag wanneer er reeds meer dan honderd doelgroepwerknemers aanwezig zijn, voor bedrijven met minder dan honderd werknemers komt er 76,50 euro bij per doelgroepwerknemer.
4. Dit is een cijfer bij benadering, op basis van de minimumuitkeringen op 1/9/2018 voor een alleenstaande (1052,48 euro), een gezinshoofd (1271,14 euro) en een samenwonende werkloze (waarbij we voor die laatste uitgaan van een gemiddelde, ongeacht zijn of haar werkloosheidsduur, van 712 euro).
5. Gezinshoofden maken maar een klein aandeel uit van de populatie doelgroepwerknemers in maatwerkbedrijven. Op basis van cijfers van 2013 was 37,4% (on)gehuwd met of zonder kinderen, 23,5% een alleenstaande, 25% woonde bij (een van) de ouders, 4,9% was alleenstaande ouder en 9,2% behoorde tot een 'overig' huishoudtype (Van Waeyenberg, De Cuyper, & Van Opstal, 2016).
6. Merk op dat een aantal werknemers deeltijds werkt – op basis van cijfers 2013 (Van Waeyenberg, De Cuyper, & Van Opstal, 2016) zo'n 35% van de doelgroepwerknemers in een maatwerkbedrijf – en dus niet aan het minimum maandinkomen komt.
7. 87% is het sectorale minimum, maar er kan een hoger bedrag in de onderneming worden afgesproken. Vanaf 2020 zou de eindejaarspremie steeds 100% van het maandloon bedragen.

Bibliografie

- ACV. (2019). *5.000 extra jobs in de sociale economie*. Geraadpleegd via <https://www.acv-online.be/Images/019-5000-Sociale-Economie-finaal-tcm183-446968.pdf>
- Cantillon, B. (2018). Overspoelt de ongelijkheidsgolf ook de Lage Landen? *Tijdschrift voor arbeidsvraagstukken*, 34(2), 257-263
- CEBUD. (2018). *Referentiebudgetten voor een menswaardig inkomen*. Geraadpleegd via <https://www.cebud.be/referentiebudgetten>
- CEBUD. (2019). *Budgetcalculator*. Geraadpleegd via <https://remipro.be/remi/calculator/index.php>
- Collado, D., Cantillon, B., Van den Bosch, K., Goedemé, T., & Vandelanoot, D. (2019). The End of Cheap Talk About Poverty Reduction: The Cost of Closing the Poverty Gap While Maintaining Work Incentives. In B. Cantillon, T., Goedemé, & J. Hills, *Decent Incomes for All: Improving Policies in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Desiere, S., Van Landeghem, B., & Struyven, L. (2019). *Wat het beleid aanbiedt aan wie: een onderzoek bij Vlaamse werkzoekenden naar vraag en aanbod van activering*, Leuven: HIVA – KU Leuven.
- Departement Werk en Sociale Economie. (2018a). *Sectorstudie Maatschappelijke noden, impact van de strategische trends in industriële en maatschappelijke noden, herbruikbare energie en e-commerce op kansengroepen in het algemeen en de sociale economie in het bijzonder*. Brussel: Departement Werk en Sociale Economie.
- Departement Werk en Sociale Economie. (2018b). *Sectorstudie E-commerce, impact van de strategische trends in industriële en maatschappelijke noden, herbruikbare energie en e-commerce op kansengroepen in het algemeen en de sociale economie in het bijzonder*. Brussel: Departement Werk en Sociale Economie.
- Departement Werk en Sociale Economie. (2018c). *Sectorstudie Hernieuwbare energie, impact van de strategische trends in industriële en maatschappelijke noden, herbruikbare energie en e-commerce op kansengroepen in het algemeen en de sociale economie in het bijzonder*. Brussel: Departement Werk en Sociale Economie.
- Departement Werk en Sociale Economie. (2018d). *Sectorstudie Circulaire economie, impact van de circulaire*

- conomie in Vlaanderen op de sociale economie en de tewerkstelling van kansengroepen*. Brussel: Departement Werk en Sociale Economie.
- Departement Werk en Sociale Economie. (2019a). *De Vlaamse sociale economie in 2017*. Brussel: Departement Werk en Sociale Economie.
- Departement Werk en Sociale Economie. (2019b). *Focus op talent barometer, kansengroepen in cijfers 2017-2018*. Brussel: Departement Werk en Sociale Economie.
- Federaal Planbureau. (2019). *Economische vooruitzichten 2019-2024, juni 2019*. Brussel: Federaal Planbureau.
- Hoge Raad voor de Werkgelegenheid. (2019). *De arbeidsmarkt in België en in de gewesten: een stand van zaken*. Geraadpleegd via https://hrw.belgie.be/sites/default/files/content/download/files/verslag_hrv_2019_-_stavaza_-_pv.pdf
- Gerard, M., Valsamis, D., & Van der Beken, W. (2012). *Why invest in employment? A study on the cost of unemployment, Final report on behalf of European Federation for Services to Individuals (EFSI)*. Brussel: IDEA Consult.
- Goedemé, T., Penne, T., Hufkens, T., Karakitsios, A., Bernát, A., Franziskus, A., & Storms, B. (2019). What Does it Mean to Live on the Poverty Threshold? Lessons From Reference Budgets. In B. Cantillon, B., Goedemé, T., & Hills, J. (2019). *Decent incomes for the poor? Improving policies in Europe*. Oxford: Oxford University Press.
- Goffin, K., Schooreel, T., Mertens, K., Valsamis, D., & Van der Beken, W. (2018). *De dienstenbeques 360° doorgelicht, Finaal eindrapport, juli 2018*. Brussel: IDEA Consult.
- Pacolet, J., De Wispelaere, F. & Cabus, S. (2010). *Bomen groeien niet tot in de hemel, De werkelijke kostprij van de dienstenbeques*. Leuven: HIVA-KU Leuven.
- Provinciale Ontwikkelingsmaatschappij West-Vlaanderen. (2016). *Nota: verankeringswaarde maatwerkbedrijven*. Brugge: POM West-Vlaanderen.
- SERV. (2019). *Iedereen aan boord. Uitdagingen voor de Vlaamse arbeidsmarkt van de toekomst*. Brussel: Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen.
- SST. (2015). *SST Dossier: Sociale tewerkstelling in synergie met de reguliere economie*. Gent: SST vzw
- Storms, B., & Van den Bosch, K. (2009). *Wat heeft een gezin minimaal nodig? Een budgetstandaard voor Vlaanderen*. Leuven/Den Haag: Acco.
- Storms, B., Van den Bosch, K., Goedemé, T., & Casman, M.-T. (2012). Naar Europese referentiebudgetten voor maatschappelijke participatie? Wat leren de Belgische budgetten? In J. Vranken, L. Willy, G. Anneline, & C. Catherine (Eds.), *Armoede in België. Jaarboek 2012* (pp. 97-115). Leuven/Den Haag: Acco.
- Statbel. (2019). *Armoederisico gebaseerd op de EU-SILC enquête sinds 2004, volgens jaar, karakteristieken en gewest*. Geraadpleegd via <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-en-levensomstandigheden/risico-op-armoede-sociale-uitsluiting#figures>
- Steunpunt Werk. (2019). *Werkzaamheidsgraad*, van https://www.steunpuntwerk.be/cijfers?field_collectie_tid=All&field_indicator_tid=21&items_per_page=50
- Van De Putte, I. & Pacolet, J. (2005). *Sociale kosten-batenanalyse van de beschutte werkplaatsen in Vlaanderen: Sociale noodzaak en economische levensvatbaarheid van de beschutte werkplaatsen*. Leuven: HIVA-KU Leuven.
- Van Thielen, L., Deflandre, D., Baldewijns, K., Boeckx, H., Laysens, G., Casman, M.-T., Storms, B., & Van den Bosch, K. (2010). *Minibudget. Wat hebben gezinnen nodig om menswaardig te leven in België?* Antwerpen: Centrum voor Sociaal Beleid Herman Deleeck.
- Van Waeyenberg, H., De Cuyper, P., Van Opstal, W. (2016). *Een uitgebreide monitor voor de sociale economie in Vlaanderen (WSE Report 2016 nr. 07)*. Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie / HIVA-KU Leuven.
- Vlaamse overheid. (2017). *Besluit van de Vlaamse Regering tot uitvoering van het decreet van 12 juli 2013 betreffende maatwerk bij collectieve inschakeling, artikel 50*. Geraadpleegd via http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2017021718
- Vlaams Parlement. (2018). *Toelichtingen bij de middelenbegroting en de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2019. Toelichting per programma. Beleidsdomein J: Werk en Sociale Economie (2-J)*. Geraadpleegd via <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1427746>